

Mitologie românească

Antologie

Selecție și introducere de
Gabriela Gîrmacea

Ilustrații de
Şerban Andreescu

DPH
DIDACTICA PUBLISHING HOUSE

Bucuresti, 2019

Cuprins

Mitologie românească - antologie.....	3
Dochia și Traian, de Gheorghe Asachi.....	4
Zburătorul, de Ion Heliade-Rădulescu.....	6
Sburătorul, de Vasile Alecsandri.....	10
Meșterul Manole.....	12
Miorița.....	19
Baba Cloaștră, de Vasile Alecsandri.....	22
Răzbunarea lui Statu-Palmă, de Vasile Alecsandri.....	26
Făt-Frumos, Fiul Iopei, de Ion Creangă.....	31
Zâna pădurii, de George Coșbuc.....	44
Craiașa zânelor, de George Coșbuc.....	45
Fata babei și fata moșneagului, de Ion Creangă.....	49
Strigoai, de Mihai Eminescu.....	57
Povestea Dochiei și urșilor, de Mihai Eminescu.....	61
Zilele babei, de Vasile Alecsandri.....	66
Baba Dochia (adaptare după un text popular cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	69
Ursitorile, de Mihai Eminescu.....	70
Azi e zi întâi de mai, de Mihai Eminescu.....	74
Strigoial, de Vasile Alecsandri.....	75
Noaptea Sfântului Andrei, de Vasile Alecsandri.....	77
Balaурul, de Vasile Alecsandri.....	79
Iorgovan și balaурul de la Tismana (adaptare după un text cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	81
Brâul Cosânzenei, de George Coșbuc.....	83
Îleana Sâmziana, basm cules de Petre Ispirescu.....	85
Joinărîța înselată de femeia leneșă (adaptare după un text cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	107
Joinărîța arsă în cupor (adaptare după un text cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	108
Muma-Păduri și fetiță (adaptare după un text cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	109
Muma-Păduri ademeneste un vârnător (adaptare după un text cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	111
Paparuda (text popular cules de G. Dem. Teodorescu).....	112
Scaloianul (text popular cules de G. Dem. Teodorescu).....	113
Drăgaica (text popular cules de G. Dem. Teodorescu).....	114
Planul Sfântului Petru, basm cules de Petre Ispirescu.....	115
Avocatul gonit din Rai, basm cules de Petre Ispirescu.....	117
Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte, basm cules de Petre Ispirescu.....	121
Norocul dracului, de Barbu Ștefănescu Delavrancea.....	132
Păcală în satul lui, de Ioan Slavici.....	146
Păcală și Tânăldă răd de oameni (adaptare după un text popular cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	162
Sfântul Ioan Gură de Aur și miroslul bucătelor (adaptare după un text popular cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	164
Sfântull Ilie își omoară părinții (adaptare după un text popular cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	165
Ielele. Surorile făcute iele (adaptare după un text popular cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	167
Ielele și ciobanul care învață să cânte din fluiere (adaptare după un text popular cules de Bogdan Petriceicu Hasdeu).....	167

Mitologie românească – antologie

Definind mitul în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* drept un simbol al unei idei generale, G. Călinescu afirmă că în mitologia românească există patru mituri fundamentale: *Traian și Dochia* este mitul etnogenezei poporului român, *Meșterul Manole*, un mit estetic ce sugerează creația prin jertfă, *Miorița* constituie o aluzie la existența pastorală a poporului român, iar *Zburătorul* este o referire la sentimentul de iubire pe care îl trăiesc fetele tinere.

Aceste patru mituri se regăsesc în literatura populară, dar, după ce în secolul al XIX-lea scriitorii românci au descoperit folclorul și au publicat culegeri fixând astfel în scris texte care circulau pe cale orală, interpretări ale acestora se vor regăsi valorificate și în literatura cultă.

Traian și Dochia – etnogeneza românească

Se spune că Dochia era fiica regelui dac Decebal. După cucerirea Daciei de către romani, împăratul Traian a fost uimit de frumusețea acesteia și s-a îndrăgostit de ea.

Fata nu i-a împărtășit sentimentele și a fugit pe Muntele Ceahlău, unde s-a rugat de Zamolxe să o scape de Traian, care o urmărea.

Zeul a ascultat-o și a prefăcut-o într-o stâncă alături de oile sale.

Dochia și Traian

de Gheorghe Asachi

Sub Muntele Pion, în Moldova

I

Între Piatra Detunată
Și-al Sahastrului Picior,
Vezi o stâncă ce-au fost fată
De un mare domnitor.
Acolo de rea furtună
E lăcașul cel cumplit,
Unde vulturul răsună
Al său cântec amortit.
Acea doamnă e Dochie,
Zece oi, al ei popor,
Ea domnează-n vizuine
Peste turme și păstori.

II

La frumusețe și la minte
Nicio jună-i semăna,
Vrednică de-al ei părinte
De Decebal, ce era.
Dar când Dacia au împilat-o¹
Fiul Romei cel mărit,
Pre cel care-ar fi scăpat-o,
De-a iubi a giuruit².
Traian vede astă zână;
Deși e învingător,
Frumuseței ei se-nchină,
Se subjugă de amor.

¹ Asuprită

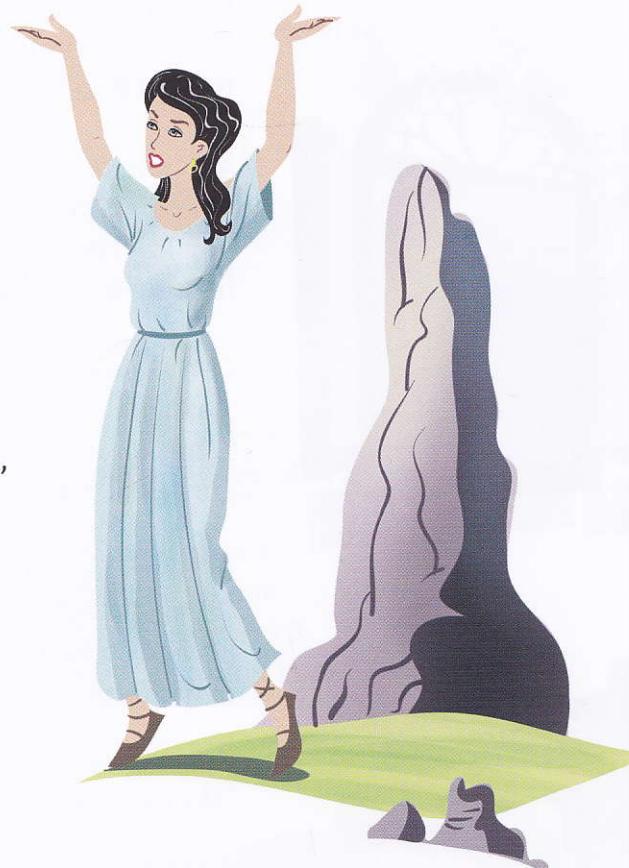
² A făgăduit

Împăratu-n van³ cată
 Pe Dochia a-mblânzi;
 Văzând patria ferecată,
 Ea se-ndeamnă a fugi.
 Prin a codrului potică⁴
 Ea ascunde al ei trai,
 Acea doamnă tinerică
 Turma paște peste plai.
 A ei haină aurită
 O preface în șăiag⁵,
 Tronu-i iarba înverzită,
 Sceptru-i este un toiag.

IV

Traian vine-n astă țară,
 Și de-a birui deprins
 Spre Dochia cea fugară
 Acum mâna a întins.
 Atunci ea, cu grai fierbinte:
 „Zamolxis, o, zeu, striga,
 Te giur pe al meu părinte,
 Astăzi rog nu mă lăsa!”
 Când întinde a sa mâna
 Ca s-o strângă-n braț Traian,
 De-al ei zeu scutita zână
 Se preface-n bolovan.

El pietroasa ei icoană
 Nu-ncetează a iubi;
 Pre ea pune-a sa coroană,
 Nici se poate despărți.
 Acea piatră chiar vioaie
 De aburi acoperă al ei sân,
 Din al ei plâns naște ploaie,
 Tunet din al ei suspin.
 O urșită o priveghează,
 Și Dochia deseori
 Pesteouri luminează
 Ca o stea pentru păstori.

³ Inutil

⁴ Potică, cărare

⁵ Postav aspru

Zburătorul

Zburătorul este un personaj fantastic, un spirit rău care vine noaptea la tinerele fete și le chinuie. O consemnare despre existența sa se găsește în Descrierea Moldovei de Dimitrie Cantemir: o nălucă, un Tânăr foarte frumos care pătrunde noaptea la fete, dar mai ales la neveste de curând măritate, fără a putea fi văzut de alții, chiar dacă îl pândesc, și le spurcă toată noaptea cu iubiri neîngăduite. În literatura cultă, mitul apare la scriitorii românci și sugerează iubirea profundă și intensă.

Zburătorul

de Ion Heliade-Rădulescu

„Vezi, mamă, ce mă doare! Si pieptul mi se bate,
Mulțimi de vinețele pe săn mi se ivesc;
Un foc s-aprinde-n mine, răcori mă iau la spate,
Îmi ard buzele, mamă, obraji-mi se pălesc!

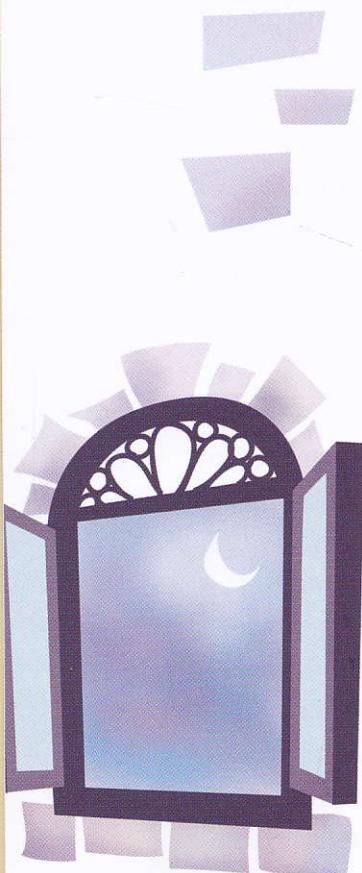
Ah! Inima-mi zvâcnește!... și zboară de la mine!
Îmi cere... nu'ș ce-mi cere! Si nu știu ce i-aș da:
Si cald, și rece, uite, că-mi furnică prin vine,
În brațe n-am nimica și parcă am ceva;

Că uite, mă vezi, mamă? Așa se-nrcucișează,
Si nici nu prinz de veste când singură mă strâng
Si tremor de nesațiu, și ochi-mi văpăiază,
Pornesc dintr-însii lacrimi și plâng, măicuță, plâng.

Ia pune mâna, mamă, pe frunte, ce sudoare!
Obrajii... unul arde și altul mi-a răcit!
Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare;
În trup o piroteală⁶ de tot m-a pironit⁷.

⁶ Somnolență, moțială

⁷ M-a imobilizat

Oar' ce să fie asta? Întreabă pe bunica:
O ști vreun leac ea doară... o fi vreun zburător.
Ori aide l-alde baba Comana, ori Sorica,
Ori du-te la moș Popa, ori mergi la vrăjitor.

Și unul să se roage, că poate mădezleagă;
Mătușile cu bobii fac multe și desfac;
Și vrăjitorul ăla și apele înceagă;
Aleargă la ei, mamă, că doar mi-or da de leac.

De cum se face ziuă și scot mânzat⁸ afară
S-o mân pe potecuță la iarbă colea-n crâng,
Vezi, câtu-i ziulița, și zi acum de vară,
Un dor nespus m-apucă și plâng, măicuță, plâng.

Brândușa paște iarbă la umbră lângă mine,
La râuleț s-adapă, pe maluri pribegin;
Zău, nu știu când se duce, că mătrezesc când vine,
Și simt că mișcă tufa, aud crângul troasnind.

Atunci, inima-mi bate și sar ca din visare,
Și parc-aștept... Pe cine? Și pare c-a sosit.
Acet fel toată viața-mi e lungă așteptare,
Și nu sosește nimeni!... Ce chin nesuferit!

În arșița căldurii, când vântuleț adie,
Când plopul a sa umbră o tremură ușor
Și-n tot crângul o șoaptă s-ardică⁹ și-l învie,
Eu parcă-mi aud scrisul pe sus cu vântu-n zbor;

Și când îmi mișcă țopul¹⁰, cosița¹¹ se ridică,
Mă sperii, dar îmi place – prin vine un fior
Îmi fulgeră și-mi zice: «Deșteaptă-te, Florică,
Sunt eu, vin să te mângâi...» Dar e un vânt ușor!

⁸ Vițel

⁹ Se ridică

¹⁰ Panglică

¹¹ Păr împletit

Oar' ce să fie asta? Întreabă pe bunica:
O ști vreun leac ea doară... o fi vreun zburător;
Ori aide l-alde baba Comana, ori Sorica,
Ori du-te la moș Popa, ori mergi la vrăjitor."

Așa plânghea Florica și, biet, își spunea dorul
Pe prispă lângă mă-sa, ș-obida¹² o-neca;
Junica-n bătătură mugea, căta oborul¹³,
Și mă-sa sta pe gânduri, și fata suspina.

Era în murgul serii și soarele sfîntise;
A puțurilor cumpeni țipând parcă chemau
A satului cireadă, ce greu, mereu sosise,
Și vitele muginde la jgheab întins pășeau.

Dar altele-adăpate trăgeau în bătătură,
În gemete de mumă vițeii lor strigau;
Vibra al serii aer de tauri grea murmură;
Zglobii sărind vițeii la uger alergau.

S-astâmpără ăst zgomot, ș-a laptelui fântână
Începe să s-audă ca șoaptă în susur,
Când ugerul se lasă sub fecioreasca mâna
Și prunca vițelușă tot tremură-mprejur.

Încep a luci stele rând una câte una
Și focuri în tot satul încep a se vedea;
Târzie astă-seară răsare-acum și luna,
Și, cobe¹⁴, câteodată tot cade câte-o stea.

¹² Amărăciunea, necazul

¹³ Tarcul

¹⁴ Pasăre care anunță nenorocirea

Dar câmpul și argeaua¹⁵ câmpeanul ostenește
Și dup-o cină scurtă și somnul a sosit.
Tăcere pretutindeni acuma stăpânește,
Și lătrătorii numai s-aud necontenit.

E noapte naltă, naltă; din mijlocul tăriei
Veșmântul său cel negru, de stele semănat,
Destins coprinde lumea, ce-n brațele somniei,
Visează câte-aievea deșteaptă n-a visat.

Tăcere este totul și nemîșcare plină:
Încântec sau descântec pe lume s-a lăsat;
Nici frunza nu se mișcă, nici vântul nu suspină,
Și apele dorm duse și morile au stat.

„Dar ce lumină iute ca fulger trecătoare
Din miazănoapte scapă cu urme de scântei?
Vreo stea mai cade iară? Vreun împărat mai moare?
Ori e – să nu mai fie! – vreo patimă de zmei?

Tot zmeu a fost, surato! Văzuși, împielitătu,
Că țintă l-alde Floarea în clipă străbătu!
Și drept pe coș, leicuță! Ce n-ai gândi, spurcatu!
Închină-te, surato! – Văzutu-l-ai și tu?

Balaur de lumină cu coada-nflăcărată,
Și pietre nestemate lucea pe el ca foc.
Spun, soro, c-ar fi june cu dragoste curată;
Dar lipsă de-a lui dragosti! Departe de ăst loc!

¹⁵ Război de țesut

Pândește, bată-l crucea! Și-n somn colea mi-ți vine,
Ca brad un flăcăiandru și tras ca prin inel,
Bălai, cu părul de-aur! Dar slabele lui vine
N-au niciun pic de sânge, ș-un nas – ca vai de el!

O, biata fetișoară! Mi-e milă de Florica
Cum o fi chinuind-o! Vezi, d-aia a slăbit
Și s-a pălit copila! Ce bine-a zis bunica:
Să fugă fata mare de dorul de iubit!

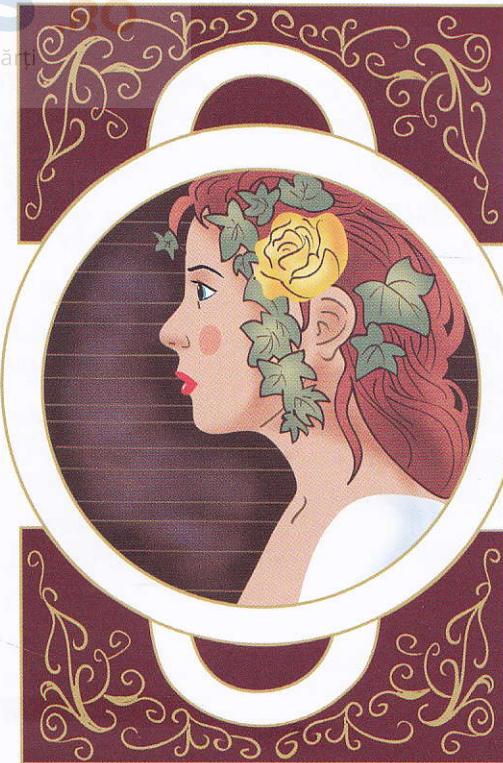
Căncepe de visează, și visu-n lipitură
Începe-a se preface, și lipitura-n zmeu,
Și ce-i mai faci pe urmă? Că nici descântătură,
Nici rugi nu te mai scapă, ferească Dumnezeu!

Sburătorul

de Vasile Alecsandri

„Dragă, dragă sorioară,
Nu știi cântecul ce spune
Că prin frunze când se strecoară
Raza zilei ce apune,
Sburătorul se aruncă
La copila care vine
Să culeagă fragi în luncă,
Purtând flori la săn ca tine?

Fragii el din poală-i fură
Cu-a sa mâna nevăzută,
Și pe frunte și pe gură
El o mușcă ș-o sărută.
Soro, buza-ți e mușcată!
Fragii, poți să le duci dorul.
Spune, în lunca-ntunecată
Nu-ntâlniști pe Sburătorul?”

„Dragă sorioară, dragă,
Cântecul mai spune încă
De-acel duh c-ades se leagă,
Când e umbra mai adâncă,
De copila mândră, albă,
Ce culege viorele,
Purtând pe ea scumpă salbă¹⁶,
Scumpă salbă de mărgele.

Salba el râzând i-o strică
Cu-o plăcută dezmiere
Și de fieșce mărgică
Lasă-o dulce sărutare.

Pe săn, dragă, ești mușcată!
Salba, poți ca să-i duci dorul.
Spune, în lunca-ntunecată
Nu-ntâlnișă pe Sburătorul?”

Astfel vesel pe-o cărare
Glumeau gingăsele fete.
Iar în luncă stau la zare
Doi voinici cu negre plete
Și, cântând în poieniță,
Anina cu veselie
Unu-o salbă-n chinguliță¹⁷,
Altul flori la pălărie.

¹⁶ Podoabă de purtat la gât

¹⁷ Cingătoare, brâu

Mitul Meșterului Manole

Mitul Meșterului Manole are o circulație balcanică. Legenda aduce în discuție un aspect legat de condiția creatorului, capabil să-și sacrifice familia pentru a-și împlini un ideal. Acțiunea este construită pe mai multe secvențe: căutarea locului destinat zidirii, intervenția forțelor malefice care dărâmă noaptea ceea ce se construiește ziua, visul lui Manole de a face o jertfă, jurământul de a zidi pe prima femeie care vine a doua zi, chinul lui Manole de a-și vedea soția venind și implorarea forței divine de a o întoarce din drum, respectarea făgăduinței și zidirea Anei, actul fiind prezentat drept un joc, vizita domnitorului și orgoliul acestuia de a nu exista altă mănăstire mai frumoasă, moartea lui Manole care încearcă să coboare de pe turle. Legenda a constituit sursă de inspirație pentru Lucian Blaga, care a scris drama *Meșterul Manole*.

Meșterul Manole

Pe Argeș în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-vodă trece
Cu tovarăși zece:
Nouă meșteri mari,
Calfe și zidari
Și Manole – zece,
Care-i și întrece.
Merg cu toți pe cale
Să aleagă-n vale
Loc de monastire
Și de pomenire.
Iată, cum mergea
Că-n drum agiungea
Pe-un biet ciobănaș

Din fluier doinaș.
Și cum îl vedea,
Domnul ii zicea:
– Mândre ciobănaș
Din fluier doinaș,
Pe Argeș în sus
Cu turma te-ai dus,
Pe Argeș în gios
Cu turma ai fost.
Nu cumvai văzut,
Pe unde-ai trecut,
Un zid părăsit
Și neisprăvit,
La loc de grindis,
La verde-aluniș?